

Tiivistelmä

Konferenssi "Climate change – can soil make a difference?" järjestettiin Brysselissä 12. kesäkuuta 2008. Konferenssin järjesti Euroopan komission ympäristöasioiden pääosasto. Tarkoituksena oli kiinnittää huomiota maaperän ja ilmastonmuutoksen väliseen yhteyteen ja samalla myös siihen, että maaperän huonontumisilmiöt, kuten eroosio, maaperän orgaanisen aineksen vähentyminen ja aavikoituminen, ylittävät usein valtioiden rajat.

Konferenssiin osallistui noin 300 henkilöä. Monipuolinen yleisö koostui poliittisista päättäjistä, valtion- ja aluehallinnon virkamiehistä, tutkijoista, lobbaajista sekä Euroopan komission virkamiehistä. Osallistujista voidaan mainita erityisesti ympäristöneuvoston puheenjohtaja, Islannin ympäristöministeri, ympäristöasioista vastaava Portugalin valtiosihteeri, ilmastonmuutosta käsittelevän Euroopan parlamentin väliaikaisen valiokunnan varapuheenjohtaja sekä maaperää koskevan teemakohtaisen strategian esittelijä Euroopan talous- ja sosiaalikomiteasta.

Puheenjohtajana toimi Luc Gnacadja (aavikoitumisen estämiseen tähtäävän Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen toimeenpaneva sihteeri). Gnacadja muistutti yleisöä siitä, että **maaperän orgaanisen aineksen vähäinen määrä on yksi aavikoitumista aiheuttavista keskeisistä tekijöistä** ja että aavikoitumisella on katastrofaalisia seurauksia monille maailman köyhimmistä ihmisistä.

Konferenssin avasi ympäristöasioista vastaava Euroopan komission jäsen Stavros Dimas, joka korosti sitä, että **maaperän orgaaninen aines on maaperän hedelmällisyyden ja erityisesti kasvien kannalta merkittävä tekijä, oikeastaan elämän eliksiiri**. Tämä ajatus toistui monissa puheissa päivän aikana. Yhtä merkittävää on se, että maaperä on maapallon toiseksi suurin hiilivarasto valtamerien jälkeen. Pelkästään Euroopan unionissa maaperään on varastoitunut yli 70 miljardia tonnia orgaanista hiiltä. Määrä on valtava, kun otetaan huomioon, että EU:n hiilipäästöt ovat noin 2 miljardia tonnia vuodessa. Komissaari Dimas totesi, että tätä hiilivarastoa on suojeltava ja laajennettava. Tähän liittyen on tarpeen, että ehdotus maaperänsuojelun puitedirektiiviksi edistyy neuvostossa. **Euroopan unionilla ei ole varaa tuhlaata aikaa ja sallia sitä, että maaperän orgaanista ainesta häviää yhä enemmän**. Stavros Dimasin mukaan kyseessä on koko Eurooppaa ja jopa koko maailmaa koskeva ongelma, johon tarvitaan eurooppalainen ratkaisu.

Vaikka konferenssiin kutsutut johtavat tiedemiehet olivat kotoisin eri maista, heillä oli erilainen tausta ja he edustivat erilaisia tieteellisiä intressejä ja katsomuksia, heidän viestinsä konferenssille oli täysin yksimielinen: **maaperä on osa ilmastonmuutokseen liittyvää ongelmaa, mutta se voi olla – ja sen on oltava – myös osa sen ratkaisua**. Tarvitaan vielä lisätyötä, jotta voidaan paremmin ymmärtää ja määrällisesti arvioida sitä, missä määrin maaperästä vapautuu kasvihuonekaasupäästöjä ja missä määrin näihin päästöihin johtavia prosesseja voitaisiin vähentää. Yleinen tilanne tuli kuitenkin selväksi: **soveltamalla järkeviä maaperänhoitokäytäntöjä sekä säilyttämällä hiilen määrä maaperässä ja mahdollisuuksien mukaan lisäämällä sitä voidaan tasapainottaa fossiilisten polttoaineiden käytöstä aiheutuvia päästöjä**. (Professori Rattan Lalin mukaan maaekosysteemeihin voidaan sitoa hiilimäärä, joka pienentää ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden kasvua noin 50 ppm:llä. Ilmakehän nykyinen pitoisuus on noin 380 ppm).

Professori Peter Smith muistutti yleisöä siitä, että maaperä on hiilinieluna kapasiteetiltaan rajallinen eikä se välttämättä ole pysyvä. Hän kannatti kuitenkin voimallisesti hiilen talteenottoa maaperään ja korosti, että siihen on ryhdyttävä nyt. Tämä on tärkeää siksi, että päästöt tai päästöjen vähennykset seuraavien 10 tai 20 vuoden aikana **määräävät** sen, miten lämpötila nousee vuoteen 2100 mennessä. Nousu voi vaihdella 2 celsiusasteesta jopa yli 6 celsiusasteeseen. Professori Smith painotti sitä, että ponnisteluihin on saatava mukaan ihmisten toiminnan kaikki sektorit, myös maankäyttö, maankäytöksen muutokset ja metsätalous (LULUCF) sekä maatalous. Onkin tärkeää, että käytössä on järkevät maaperän hoitokäytännöt, joiden avulla voidaan säilyttää tai lisätä maaperän orgaanista ainesta.

Jari Liski ja Annette Freibauer korostivat luonnontilaisten soiden merkitystä sekä hiilivarastona että metaanin ja typpioksiduulin potentiaalisena lähteenä. Ei tule unohtaa myöskään niiden roolia veden suodatuksessa eikä niiden rikasta biologista monimuotoisuutta. Liski ja Freibauer katsoivat, että soiden suojeleminen ja ojitettujen soiden ennallistaminen ovat kaikkein kiireellisimpiä toimenpiteitä, jos halutaan vähentää soiden maaperästä peräisin olevia valtavia kasvihuonekaasupäästöjä. Samoilla linjoilla oli Dominique Arrouays, joka toi esiin sen, että **olemassa olevien hiilivarastojen säilyttäminen saattaa olla tärkeämpää kuin uusien luominen.**

Keskustelujen aikana huomautettiin, että on **kiireellisesti kartoitettava ja selvitettävä määrällisesti se, missä ja miten paljon Euroopan maaperästä häviää orgaanista ainesta.** Vaikka asiaan liittyy paljon epävarmuutta, tiedetään hyvin se, että maaperästä häviää hiiltä ja myös hävikin määrää voidaan jossakin määrin arvioida. Euroopan unioni on kuitenkin kaukana Pat H. Bellamyn esittelemästä tilanteesta Yhdistyneessä kuningaskunnassa, jossa maaperän seurantajärjestelmä on toiminut jo vuosikymmeniä. Maaperän orgaanisen aineksen häviämisen tunnistaminen ja hävikin määrän selvittäminen ovat perusedellytykset sille, että maaperän suojelutoimenpiteet voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Paneelikeskustelua johti Grant Lawrence, joka aiemmin toimi johtajana Euroopan komission ympäristöasioiden pääosastossa. Paneelin alussa esitettiin 4. kesäkuuta 2008 tallennettu Nathalie Kosciusko-Morizetin (ekologiasta vastaava Ranskan valtiosihteeri) puheenvuoro. Kosciusko-Morizet katsoi, että mahdollisessa Kioton jälkeisessä sopimuksessa maaperä olisi määritettävä teollisuusmaille pakolliseksi osaksi kasvihuonekaasulaskentaa ja että yhteisessä maatalouspolitiikassa olisi aiempaakin suuremman määrän otettava huomioon ilmastonmuutokseen liittyvät tekijät ja annettava maanviljelijöille mahdollisuus ottaa ilmastonmuutosnäkökohdat täysin huomioon. Kosciusko-Morizet lisäsi, että ehdotus maaperänsuojelun puitedirektiiviksi olisi otettava Ranskan puheenjohtajuuskauden asialistalle, koska direktiivi vaikuttaisi maaperän hiilivarastoihin.

Janez Podobnik (Slovenian ympäristö- ja aluesuunnitteluministeri ja ympäristöneuvoston puheenjohtaja) pohti sitä, tulisiko niihin yhteisön toimenpiteisiin, joilla vähennetään ilmastonmuutoksen vaikutusta, kuulua vertailualueiden pysyvä seuranta tai asianmukaiset maaperänhoidon toimenpiteet, joilla pyritään säilyttämään ja lisäämään maaperän kapasiteettia hiilidioksidin talteenottamiseksi. Hän myös toisti Slovenian tukevan maaperänsuojelun puitedirektiiviä ja oli Kosciusko-Morizetin kanssa samaa mieltä siitä, että keskeytyneet neuvottelut on aloitettava uudelleen.

Pórunn Sveinbjarnardóttir (Islannin ympäristöministeri) painotti yhteyttä aavikoitumisen estämiseksi tehdyn yleissopimuksen, ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen ja biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen sekä elintarviketurvan välillä erityisesti vähiten kehittyneissä maissa. Yhteisenä piirteenä kaikille näille yleissopimuksille on maaperän ja ekosysteemipalvelujen merkityksen painottaminen. Maaperässä oleva hiili on maaperän hedelmällisyyden perustekijöitä ja se on ehdottoman tärkeä maaperän roolille ekosysteemipalveluissa, kuten vedenpidätyksessä.

Humberto Rosa (ympäristöasioista vastaava Portugalin valtiosihteeri) vetosi kiihkeästi siihen, että kiinnitettäisiin huomiota maaperänsuojeluun sekä maaperän orgaanisen aineksen merkitykseen ja annettaisiin maaperänsuojelun puitedirektiivi mahdollisimman pian, koska alalla tarvitaan eurooppalaista lainsäädäntöä.

Vittorio Prodi (ilmastonmuutosta käsittelevän Euroopan parlamentin väliaikaisen valiokunnan varapuheenjohtaja) oli samalla kannalla Humberto Rosan kanssa ja vakuutti yleisölle tukevansa henkilökohtaisesti kaikkia mahdollisia ponnisteluja, joilla pyritään myönteiseen tulokseen direktiiviehdotuksen käsittelyssä.

Staffan Nilsson (Euroopan talous- ja sosiaalikomitea) muistutti talous- ja sosiaalikomitean lausunnosta, jossa kannatettiin maaperänsuojelua koskevan Euroopan yhteisön lainsäädännön antamista viljelijäorganisaatioiden voimakkaasta lobbaamisesta huolimatta. Nilsson toi esiin sen, että orgaaniset maanparannusaineet ja puhdistamoliete ovat tärkeitä maaperän riittävän orgaanisen aineksen säilyttämiselle. Hän kehotti komissiota tarkistamaan puhdistamolietedirektiivin, koska puhdistamolietettä tulisi käyttää ainoastaan, jos pilaavien aineiden (raskasmetallien ja orgaanisten yhdisteiden) määrää vähennetään.

Jos Delbeke, Euroopan komission ympäristöasioiden pääosaston varapääjohtaja, esitti päätelmissään seuraavan yhteenvedon esityksissä ja keskusteluissa esiin tulleista pääkohdista:

- **Ilmastonmuutoksen osalta maaperä on osa sekä ongelmaa että ratkaisua.** On ehdottoman tärkeää tukea maankäyttökäytäntöjä, joiden avulla ylläpidetään – ja jos mahdollista – lisätään maaperän orgaanista ainesta.
- Maaperän huonontumisella on rajat ylittäviä vaikutuksia. **Tarvitaankin EU:n yhteistä lainsäädäntöä**, jotta ilmiöön voidaan puuttua ja jotta voidaan erityisesti selvittää se, missä orgaanista aineista häviää ja missä määrin häviämistä tapahtuu.
- On selvää, että Euroopan unionin (ja koko maailman) on sopeuduttava ilmastonmuutokseen ja että **maaperällä on merkittävä rooli, kun pyritään varmistamaan elintarvikkeiden ja palveluiden saatavuus epäedullisissa ilmasto-oloissa.**

Konferenssin päätti Luc Gnacadja. Hän korosti sitä, että keskustelun jatkaminen ilmastonmuutoksen, maaperän orgaanisen aineksen häviämisen ja aavikoitumisen välisestä yhteydestä on tärkeää pyrittäessä kääntämään kestävä kehityksen vastaiset suuntaukset.